

Lipták Béla, mérnök

Budapesten született 1936-ban, de a Tolna megyei Furkópusztán éltek gyermekkorában. A Pannonhalmi Bencés Gimnáziumba járt középiskolába. A kommunisták nem engedték egyetemre, de rektori engedéllyel sikerült felvételt nyernie Miskolcra.

„Első dolgunk volt, hogy építettünk egy máglyát és elégettük az orosz könyveket. Hát ezt nem értékelték, és kirúgtak a diákszállóról is és a menzáról is. Nem mertem megmondani a szüleimnek, hogy kirúgtak, úgyhogy ezekkel az x-esekkel kivettük egy kiöregedett prostituált hátsó szobáját. Öten laktunk egy szobában. Loptuk az ételt. Abban az időben az volt a szabály, hogy ha valaki tiszta jeles lesz, felmehet a pesti Műszaki Egyetemre. A kommunisták olyan buták voltak, hogy nem nézték, hogy az ki. Ha tiszta jeles, felmegy. Így kerültem Pestre, a második évet már ott végeztem. Harmadéves voltam '56 októberében, harmadéves jampec. A lányok érdekeltek, a sport, és meg voltam győződve, hogy a kommunizmus örökké tart, az egyetlen megoldás, ha nem törődök vele.”

1956. október 22-én moziba szeretne volna vinni barátnőjét, ezért bement az egyetemre, hogy kikérje a novemberi ösztöndíját, mivel az októberit már elköltötte. Ekkor hallotta, hogy délután kettőkor nagygyűlés lesz az aulába, ahová befért két-háromezer diák.

„A dobogón a párttitkárnő kiabált a mikrofonba, hogy ne törődjenek azzal, mi van Poznańban, a maguk dolga a tanulás! A pingvinek, akik kövér, sötétkék zakót viselő piros nyakkendőös DISZ [Dolgozó Ifjúság Szövetsége] vezetők voltak, körülállták a párttitkárnőt. Egy Kiss Tamás nevű diák hozta a hírt Szegedről, hogy megalakult a MEFESZ [Magyar Egyetemisták és Főiskolai Egyesületek Szövetsége], de a pingvinek elvitték a mikrofontól.”

„Elkezdtek nyomni a pingvineket és utat nyitottunk Kiss Tamásnak, aki felolvasta a MEFESZ tíz pontját. Még tipikus diákkövetelések voltak, menza, ösztöndíj, ilyesmi. A beszéd végén elkezdte énekelni a Himnuszt. Mire a balsorshoz értünk állt a háromezer diák és remegtek az ablakok. Akkor valahogy megváltozott az életem is és sok minden, mert

akkor rájöttünk, hogy mi mind ugyanazt gondoljuk és nem kell félni a másiktól. Utána elkezdtük írni a 16 pontot, illetve azon az estén még csak 14-et, másnap, menet közben írtuk hozzá az utolsó kettőt egy Jankovics nevű tanársegéd autójának a tetején.”

Éjjel be akarták olvastatni a pontokat a rádióban, de Marián István, a műegyetemi katonai egységek parancsnoka meggyőzte őket, hogy várjanak másnapig. Másnap reggel az egyetemen gyülekeztek, és délutánra engedélyt kaptak a felvonulásra.

„Elindultunk. Az én évfolyamom került az első sorba, karba öltve mentünk, mert a környék tele volt mindenféle emberrel, köztük csomó ávóssal, és nem akartuk, hogy a sorok közé bekerüljenek és provokáljanak. A célunk az volt, hogy teljes rendben és fegyelmezetten megyünk a Bem-szoborhoz. Azért a Bem-szoborhoz, mert Poznańban a lengyelek indították a folyamatot.”

Lipták Béla a Gellért tér és a Móricz Zsigmond körtér környékén harcolt. Kapcsolatban volt Szabó bácsival is, a Széna téri felkelők parancsnokával.

„Szabó bácsiról még megemlítem, hogy amikor először mentem oda hozzá, nagy lelkesen mondtam, én, a húszéves gyerek, hogy van tizennégy páncélosunk, mi mindenünk, és milyen területet fogunk védeni. Ő csak néz és mosolyog, és mikor befejezem a szövegemet, azt kérdezi: hányból legyen? Mi legyen hányból? A rántotta, látom, hogy marha éhes vagy. És csináltatott négy tojásból rántottát.”

„Egyszer éjfél körül értem vissza a kórházból és a Gellért téren láttam, hogy a mi kis Skodánk rohan át a Szabadság hídon, Majoros Imre vezeti, két keréken fordul le a Gellért téren, mögötte jön egy Pobieda, az ablakán két ávós kihajolva és lőnek. Megyek tovább az egyetem felé, és pont amikor odaérek, odaér a két autó is. Ahogy befordul a Skodánk a lendülettől felfordul. A sofőr, Majoros Imre került felülre, Damner Jancsi alul. Imre kiugrik az ajtón és eltűnik, Jancsi meg lent van a másik oldalon. Nem tud mozdulni. Az ávósok odamennek és lövik. Én meg ott állok, tíz-tizenöt méterre

géppisztollyal, biztonságban, a gesztenyefa mögött, és nem tudok lőni. Valahogy úgy vagyok megcsinálva, hogy emberre nem tudok lőni... Ezt a mai napig szégyellem. Jancsi egy kicsit miattam halt meg. Huszonhét golyó volt a testében. Másnap vittük a ravatalra, én a lábát vittem, lecsúszott a cipője, próbáltam visszatenni, de amikor már merev egy test, a cipőt nem lehet visszatenni. És ott egészen megbolondultam, hogy ha sikerül visszatenni, minden rendben lesz... Nem sikerült.”

Bélára és bátyjára, aki a gödöllői egyetemen volt aktív, apjuk parancsolt rá, hogy emigráljanak.

„Nem jöttem volna ki, ha apám nem parancsol rám. Ahogy megsaccolom, életfogytiglant kaptam volna, nem akasztanak fel. Mécsi Imre is halálost kapott és kiengedték. De nem lehet tudni, Angyal Pistát például felakasztották.”

Végül a testvérpár Amerikában jött. Autógumikkal foglalkozó cégnél kezdett dolgozni és automatikával kezdett foglalkozni. A témában megjelent kötetének Teller Ede írta az előszavát.

Később Lipták Béla az IBM konzultánsa, a Yale Egyetem professzora lett, számos szakönyv, cikk szerzője. Aktív kapcsolatot ápol a bős-nagymarosi vízlépcsőrendszer miatt tervezett Duna-elterelést ellenző körökkel. Foglalkozott Nagy Imre nyughelyének felkutatásával. Jelenleg a Magyar Lobby néven Magyarország megítélésének javítását segítő lobbicsoportot működteti, amelynek 1600 tagja van, és elsősorban sajtólevelezéssel foglalkozik.

MÉRFÖLDKÖVEK – 1956-OS PORTRÉK ÉS ÉLETUTAK AZ AMERIKAI MAGYAR EMIGRÁCIÓBAN

Kiállítás a New York-i Magyar Házban (213 E 82 Str. NY, NY, 10028).

Megtekinthető: 2016. október 22. és 2017. január 10. között.

A KIÁLLÍTÁST ÖSSZEÁLLÍTOTTÁK:

New York-i Magyar Ház

Bánhalmi Norbert fotográfus

Nagy Ildikó társadalomkutató, a New York-i Magyar Ház igazgatója

Szilvay Gergely újságíró, a Kőrösi Csoma Sándor Program ösztöndíjasa

PARTNERSZERVEZETEK: Amerikai Magyar Emlékmű Bizottság, New York-i Magyar Főkonzulátus

A KIÁLLÍTÁST TÁMOGATJA: the Hungary Initiatives Foundation

MÉDIAPARTNER: Mandiner

KÜLÖN KÖSZÖNET: Ember Sári, Fischer Viktor, Niemetz Ágnes, Papp László, Szatai Kovács Enikő